

Βιβλιοστάσιον

Κωνσταντίνου Ἰω. Μπελέζου,
Πρωτοπρεσβύτερος π. Γεώργιος
Μεταλληγός (1940-2019).
*Έργοβιογραφικὲς μελέτες, κρίσεις καὶ
μαρτυρίες περὶ τοῦ προσώπου καὶ
τοῦ ἔργου του, ἀνέκδοτα κείμενά του
καὶ φωτογραφικὸ ὕλικό, ἔκδ. Ἱερᾶς
Μητροπόλεως Κεφαλληνίας,
Ἀργοστόλι 2022, σσ. 288*

Ὁ τόμος συνιστᾶ μία καλαίσθητη ἔκδοση ἀφιερωμένη στὴ μνήμη τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου καὶ Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Ε.Κ.Π.Α. π. Γεωργίου Μεταλληγού (1940-2019), ποὺ ἐκδόθηκε μὲ πρωτοβουλία τοῦ Μητροπολίτου Κεφαλληνίας κ. Δημητρίου. Τὴν ἐπιστημονικὴ ἐπιμέλεια, τὸν ἔρανοισμὸ τῶν κειμένων, ἀλλὰ καὶ τὴ συγγραφὴ τῆς πλήρους καὶ μοναδικῆς μέχρι σήμερα ἐπιστημονικῆς Ἔργοβιογραφίας τοῦ μακαριστοῦ π. Γεωργίου ἀνέλαβε καὶ ἀπέδωσε ἀριστοτεχνικὰ ὁ Καθηγητὴς τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α. Κωνσταντίνος Μπελέζος.

Στὸν Πρόλόγὸ τοῦ ὁ Μητροπολίτης Κεφαλληνίας κ. Δημήτριος, τιμώντας μετὰ θάνατον τὸν μακαριστὸ πανεπιστημιακὸ του διδάσκαλο καὶ πολλαπλῶς ὑπηρετήσαντα τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος κληρικὸ στὸ ὄνομα τῆς τοπικῆς του Ἐκκλησίας, ἐπισημαίνει ὅτι ἡ ἔκδοση αὐτὴ συνιστᾶ «μικρὸ ἀντίδωρο στὴν ἀγάπη» τοῦ π.

Γεωργίου «καὶ τὴν ἐν γένει προσφορά του» πρὸς τὴν Κεφαλονιά, ἐνὸς τόπου μὲ τὸν ὁποῖον ὁ τελευταῖος συνδέθηκε χάριθ στὴν ἐκ Ληξουρίου πρεσβύτερα του Βαρβάρα Καλογεροπούλου-Μεταλληγού. Ὁ π. Γεώργιος ἀγάπησε τὸν τόπο αὐτὸν ἐκ βάθους ψυχῆς, ἐργάστηκε στὰ ἱστορικά του ἀρχεῖα, λειτούργησε καὶ κήρυξε στὶς ἐκκλησιᾶς του, ἔλαβε μέρος «στὶς ἑορτὲς καὶ πανηγύρεις..., μὲ χαρὰ, μὲ ἀπλὴ καὶ καθαρὴ καρδιά» [σ. 5, 6], δίδαξε καὶ ἐπιμόρφωσε τὸν λαὸ του μὲ τὴ διοργάνωση ἐπιστημονικῶν συνεδρίων καὶ τὴ συμμετοχὴ του σὲ αὐτά.

Στὸ ἐκδοτικὸ του σημεῖωμα ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ τόμου Κωνσταντίνος Μπελέζος, ἰδιαίτερος ἐμπειρος περὶ τὰ ἐκδοτικὰ καὶ ἐργοβιογραφικά, στενὸς συνεργάτης τοῦ π. Γεωργίου κατὰ τὴν περίοδο τῆς θητείας τοῦ τελευταίου ὡς Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς (2004-2007), χαρακτηρίζει τὴ συμμετοχὴ του στὸν τόμο «χρέος τιμῆς πρὸς ἕναν εὐσυνείδητο καὶ ἀκαταπόνητο ἐργάτη τοῦ Εὐαγγελίου, ἕναν εὐγενῆ, ἄδολο καὶ ταπεινὸ ζητητὴ τῆς ἀληθείας» [σ. 12]. Ὁ Κ. Μπελέζος, μὲ τὸ παρὸν ἔργο του, θέλησε νὰ ἐπικαιροποιήσῃ τὴν προγενέστερη Ἔργοβιογραφία καὶ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὴν μέχρι πρότινος ἐξαντλητικὴ ἐκ μέρους του καταγραφὴ τῶν δημοσιευθέντων ἔργων τοῦ π. Γεωργίου¹. Ὅπως ὁ

1. Βλ. ἐνδεικτικὰ Κ. Μπελέζου, «Πρωτ. Γεώργιος Δ. Μεταλληγός: Βίος – Δράση – Συγγραφικὸ Ἔργο», *ΕΕΘΣΠΑ* 48 (2013) [2016], σσ. 9-88 καὶ, ὑπὸ νέα ἐπικαιροποίηση, στὸν τόμο: *Μνήμη π. Γεωργίου Δ.*

ἴδιος ἐπισημαίνει, στόχος του ὑπῆρξε «ἡ ἐρμηνευτική καὶ συστηματική ὀριοθέτηση τῆς ἐπιστημονικῆς συμβολῆς τοῦ τιμωμένου, παράλληλα μὲ τὴν βιβλιογραφική ἀπομνημείωση τῆς πολυκάροπου ἐκδοτικῆς του παρουσίας» [σ. 12].

Τὸ Α΄ μέρος τοῦ τόμου, ἐκτεινόμενο σὲ 122 σελίδες, ἀποτελεῖ καρπὸ μακροχρόνιας ἔρευνας καὶ συγγραφικοῦ μόχθου τοῦ καθηγ. Μπελέζου, ἀποτυπώνει δὲ μὲ ἀκριβεία τὴν ἐπιστημονική καὶ ἐκδοτική προσφορά τοῦ βιογραφουμένου. Σὲ αὐτὸ περιλαμβάνεται, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, ἡ τελευταία ἔκδοση τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐργοβιογραφίας τοῦ π. Γεωργίου, καθὼς καὶ ὁ κατάλογος τῶν μέχρι σήμερα ἐντύπως δημοσιευθέντων ἔργων του [πλήρης ἐκδοχή: σσ. 17-115 καὶ σύντομη ἐκδοχή: σσ. 118-125]. Προστίθενται ἐπίσης δύο ἐναλλακτικὰ ἐργοβιογραφικὰ σχεδιάσματα γιὰ τὸν π. Γεώργιο, τὰ ὁποῖα εἶχαν παρουσιασθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπιμελητὴ τοῦ τόμου σὲ δημόσιες ἐκδηλώσεις καὶ τιτλοφοροῦνται ὡς ἑξῆς: «π. Γεώργιος Δ. Μεταλληνός: Ἡ ἱστορία, ἡ γεωγραφία καὶ ἡ διακονία του» [σσ. 126-129] καὶ «Τὸ προσωπικὸ βίωμα ὡς αὐτοβιογραφικός “τόπος”: Ἡ βιογραφία, ἀφετηρία ἐρμηνείας ἐνὸς προσώπου καὶ τοῦ ἔργου του» [σσ. 130-137].

Τὸ Β΄ μέρος τοῦ τόμου ἐκτείνεται σὲ 91 σελίδες καὶ σὲ αὐτό, ὅπως δηλώνεται στὸ ἐκδοτικὸ σημείωμα, «κατατίθενται βιωματικὲς μαρτυρίες καὶ ἐπιστημονικὲς κρίσεις περὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς προσφορᾶς τοῦ τιμωμένου ἀπὸ φίλους/ες καὶ συνεργάτες/ιδές του, ποὺ φέρουν τὸ προσωπικὸ τους στίγμα καὶ συνιστοῦν πρόδηλη ἔκφραση τοῦ εἰλικρινοῦς σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τους. Κάποιοι

ἐξ αὐτῶν ἔχουν ἤδη δεῖ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἐνῶ ἄλλες συντάχθηκαν χάριν τῆς παρουσίας ἐκδόσεως» [σσ. 12-13].

Πρῶτο, κατ’ ἀλφαβητική σειρά, εἶναι τὸ κείμενο τοῦ φίλου τοῦ π. Γεωργίου Βλάση Ἀγτζίδη, μὲ τίτλο: «Πατὴρ Γεώργιος Μεταλληνός: Ἐνας πολύτιμος φίλος τοῦ ποντιακοῦ ἑλληνισμοῦ» [σ. 141-142]. Ὁ ἱστορικός τοῦ Ἑλληνισμοῦ Βλ. Ἀγτζίδης καταθέτει τὴν προσωπική του μαρτυρία γιὰ τὴ γνωριμία καὶ τὴ φιλία του μὲ τὸν π. Γεώργιο, ἡ ὁποία ἐπισφραγίσθηκε μὲ κοινὸς ἀγῶνες γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς Ὁμίλου Μελέτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσης ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐνεργὸ παρουσία τοῦ π. Γεωργίου σὲ ἐκδηλώσεις γιὰ τὸν Πόντο καὶ τοὺς Ἕλληνες τῆς τέως Ε.Σ.Σ.Δ. Ὁ Ὁμότ. Καθηγητὴς Λαογραφίας στὸ Τμῆμα Φιλολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α., προσωπικὸς φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ π. Γεωργίου, Μηνᾶς Ἀλεξιάδης, μέσα ἀπὸ τὸ κείμενό του μὲ τίτλο: «Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Μεταλληνός (1940-2019): Ἀγαθὴ Μνήμη πολύχρονης συνεργασίας καὶ βαθύτατης φιλίας» [σσ. 143-145], περιγράφει τὴ γνωριμία καὶ τὴν ἔναρξη τῆς φιλίας τους ὡς συναδέλφων στὸ Ε.Κ.Π.Α., ἀλλὰ καὶ ἀργότερα ὡς συνεργατῶν, σὲ ἐπιστημονικὸ καὶ συγγραφικὸ ἐπίπεδο. Ἐν συνεχείᾳ ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Καθηγ. Λαογραφίας στὸ Τμῆμα Ἱστορίας καὶ Ἐθνολογίας, Κοσμήτορος τῆς Σχολῆς Κλασικῶν καὶ Ἀνθρωπιστικῶν Σπουδῶν στὸ Δ.Π.Θ., Ἐμμ. Βαρβούνη, μέλους (νῦν Προέδρου) στὴν Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴ διοργάνωση τῶν δέκα Συνεδρίων γιὰ τὸ 1821 ὑπὸ τὴν (τότε) προεδρία τοῦ π. Γεωργίου. Ἡ ἐρ-

Μεταλληνό, ἐπιμ. Ἰω. Δ. Μπουγάτσος, ἐκδ. Λουριδεῖου Ἰδρύματος «Μνήμες τῆς Πόλης», Ἀθήνα 2021, σσ. 9-98.

γασία του έχει τίτλο: «Ο π. Γεώργιος Μεταλληνός (1940-2019) και ἡ μελέτη τῆς ἔλληνορθόδοξης παράδοσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ» [σσ. 146-149].

Ἡ ἐπόμενη μελέτη ἀνήκει στὸν Ὁμότ. Καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α. Δημήτριο Γόνη, συνάδελφο τοῦ π. Γεωργίου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτρεφε βαθεῖα ἐπιστημονικὴ ἐκτίμηση ἀλλὰ καὶ εἰλικρινῆ φιλία. Ὁ Δημ. Γόνης καταθέτει στὸν παρόντα τόμο μελέτη μὲ τίτλο: «Τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ καὶ ἀποτίμηση τῆς προσφορᾶς του» [σσ. 150-159]. Ἀκολουθεῖ κείμενο τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περιστερίου καὶ Καθηγητοῦ τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α. κ. Γρηγορίου (Παπαθωμᾶ), συναδέλφου τοῦ π. Γεωργίου στὸν Ἱστορικὸ Τομέα τοῦ ἰδίου Τμήματος. Ἡ *ad memoriam* μαρτυρία του τιτλοφορεῖται: «π. Γεώργιος Μεταλληνός: Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς Θεολογίας» [σσ. 160-163] καὶ βασίζεται στὸν ἐπικήδειο λόγο ποὺ ὁ Σεβασμιώτατος ἐξεφώνησε κατὰ τὴν τελετὴ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας τοῦ π. Γεωργίου.

Ἀκολουθοῦν τρία κείμενα ἀφιερωμένα στὸν βίο, τὸ ἐπιστημονικὸ θεολογικὸ ἔργο καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ δράση τοῦ π. Γεωργίου, ἀπὸ τὸν συνοδοιπόρο, συνεργάτη καὶ προσωπικὸ φίλο του, Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Ναυπάκτου & Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱερόθεο (Βλάχο), ποὺ τιτλοφοροῦνται ὡς ἑξῆς: «π. Γεώργιος Μεταλληνός: Ἕνας ἐρευνητῆς θεολόγος καὶ ἐκφραστῆς τῆς Ρωμηοσύνης», «Ὁ π. Γεώργιος Μεταλληνός: Τὸ λιοντάρι τῆς Ὁρθοδοξίας» καὶ «Ὁ π. Γεώργιος Μεταλληνός ὡς ἱστορικὸ κεφάλαιο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» [σσ. 164-168, 169-177 καὶ 178-192 ἀντίστοιχα]. Ὁ Σεβασμιώτατος κ. Ἱερόθεος ὑπογραμμίζει

στὰ κείμενά του τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα τοῦ π. Γεωργίου, ἐπισημαίνοντας ὅτι ὁ τελευταῖος ὑπῆρξε ἓνα μεγάλο ἱστορικὸ καὶ θεολογικὸ κεφάλαιο τῆς Οἰκουμενικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἀμέσως μετὰ παρατίθεται κείμενο τῆς ὑπογραφομένης Ἀθηνᾶς Κονταλή, διδάκτορος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α. καὶ συνεργάτιδος τοῦ μακαριστοῦ π. Γεωργίου, μὲ τίτλο: «Ὁ Ὁμότιμος Καθηγητῆς π. Γεώργιος Μεταλληνός (†)» [σσ. 193-197]. Πρόκειται γιὰ κείμενο ποὺ ἀνάγεται σὲ παρουσίαση τοῦ βιβλίου τῶν Ἀντ. Μακατοῦνη καὶ Κ. Παππᾶ, *Ὀνομάζομαι Γεώργιος Μεταλληνός* (2018), ὅπου κατατίθεται ἡ βιωματικὴ μαρτυρία τῆς ἰδίας «γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ Πανεπιστημιακὸ δάσκαλο, στὸ γραφεῖο τοῦ ὁποῖου ὡς διευθυντοῦ στὸν Ἱστορικὸ Τομέα τοῦ Τμήματος Θεολογίας καὶ στὴ συνέχεια ὡς Κοσμήτορος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὑπηρετήσε ἐργαζομένη καὶ μαθητευομένη ὡς μεταπτυχιακὴ καὶ διδακτορικὴ φοιτήτριά του κατὰ τὰ ἀκαδημαϊκὰ ἔτη 2000-2007». Ὁ ποιητῆς, δοκιμιογράφος καὶ μεταφραστῆς κ. Δημήτριος Κοσμόπουλος, διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ *Νέα Εὐθύνη*, μαθητῆς καὶ συνεργάτης τοῦ π. Γεωργίου, εἰσφέρει ἐν συνεχείᾳ τὴ μελέτη: «Ὁ ντελη-παπᾶς» [σσ. 198-202], ἓνα κείμενο μνήμης ἢ ἓνα «κερὶ στὴ μνήμη τοῦ π. Γ. Μεταλληνοῦ», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὁ ἴδιος στὸν ὑπότιτλο τῆς μελέτης του.

Ἀπὸ τὴν Ἀναπλ. Καθηγήτρια τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α. καὶ προσωπικὴ φίλη τοῦ π. Γεωργίου κ. Μαρία Μαντουβάλου προέρχεται ἓνα σύντομο σημείωμα ἀπὸ τὴν παρουσίαση τοῦ βιβλίου τοῦ ἰδίου: *Ὁ Λαὸς τοῦ Θεοῦ. Ἱστορικὰ καὶ θεολογικὰ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Ἑλληνισμοῦ*, μὲ τίτλο: «Τὸ ἔργο τοῦ π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ, σημεῖο ἀνα-

φορᾶς» [σσ. 203]. Ἀκολουθεῖ μελέτη τοῦ υἱοῦ τοῦ π. Γεωργίου, Δημητρίου Μεταλληνοῦ, διδάκτορος Ἱστορίας καὶ μέλους Ε.ΔΙ.Π. στὸ Τμῆμα Ἀρχαιολογίας, Βιβλιοθηκονομίας καὶ Μουσειολογίας τοῦ Ἴονιου Πανεπιστημίου, ποῦ τιτλοφορεῖται: «Βιωματικὴ προσωπογραφία τοῦ μακαριστοῦ π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ († 19. 12.2019)» [σσ. 204-211] καὶ συνιστᾶ μία μοναδικὴ καὶ ἐξόχως συγκινητικὴ κατάθεση ψυχῆς γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὴ ζωὴ τοῦ πολυαγαπημένου πατέρα. Στὴ συνέχεια ὁ Καθηγ. τοῦ Τμήματος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α., ἐκλεκτὸς μαθητῆς καὶ συνάδελφος τοῦ π. Γεωργίου στὸν Ἱστορικὸ Τομέα, Δημήτριος Μόσχος καταθέτει τὸ κείμενο τοῦ ἐπικηδεῖου λόγου του κατὰ τὴν ἐξόδιο ἀκολουθία, ὑπὸ τὸν τίτλο: «Ἀποχαιρετισμός: Ὁ τρόπος τοῦ παπα-Γιώργη ἦταν τρόπος μαχόμενος» [σσ. 212-215]. Ἀκολουθῶς ἡ μελέτη τοῦ κ. Λέοντος Μπράνγκ, διδάκτορος Θεολογίας τοῦ Ε.Κ.Π.Α. καὶ μαθητοῦ τοῦ π. Γεωργίου, ἀποτελεῖ ἐπίσης φόρο τιμῆς κι εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ἀγαπημένο διδάσκαλο καὶ φέρει τὸν τίτλο: «Εἰς μνήμην π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ» [σσ. 216-217].

Τὸ ἐπὶ τούτου συντεθὲν κείμενο τοῦ Θεοδόση Πυλαρινοῦ, Ὁμοτ. Καθηγητοῦ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας στὸ Ἴονιο Πανεπιστήμιο, συναδέλφου καὶ καλοῦ φίλου τοῦ π. Γεωργίου, ἀναφέρεται σὲ στιγμιότυπα τῆς φιλικῆς τους σχέσεως ἀλλὰ καὶ στὴ μακροχρόνια ἐπιστημονικὴ τους συνεργασία, τιτλοφορεῖται δέ: «Μνήμη π. Γεωργίου Μεταλληνοῦ» [σσ. 218-220]. Ὁ στενὸς φίλος καὶ συνάδελφος τοῦ π. Γεωργίου, Ὁμότ. Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ε.Κ.Π.Α. Νικόλαος Τζιράκης, καταθέτει ἀπὸ καρδιάς μία προσωπικὴ μαρτυρία γιὰ τὴν «ιερατικὴ, θεολογικὴ, ἐπιστημονικὴ, ἐρευνητικὴ,

ἱστορικὴ, συγγραφικὴ, διδακτικὴ καὶ ποιμαντικὴ δραστηριότητα» τοῦ μακαριστοῦ, ποῦ φέρει τὸν τίτλο: «Τὸ “ἀνταπόδομά” μου στὸν πρωτ. Γεώργιο Δ. Μεταλληνό» [σσ. 221-223].

Τὸ Β΄ μέρος τοῦ τόμου ὀλοκληρώνεται μὲ δύο κείμενα τοῦ πολιτικοῦ ἐπιστήμονος Κωνσταντίνου Χολέβα, συνεργάτη ἀπὸ τὶς κοινὲς ἐκπομπές τους στὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ προσωπικοῦ φίλου τοῦ π. Γεωργίου, ποῦ τιτλοφοροῦνται: «π. Γεώργιος Μεταλληνός: Συνειδητὸς Ὁρθόδοξος κληρικός, ἄριστος ἱστορικός, σπουδαῖος Ἄνθρωπος» καὶ «Ὁ π. Γεώργιος Μεταλληνός ὡς μελετητῆς τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» [σσ. 224-225 καὶ 226-230 ἀντίστοιχα]. Ὁ συγγραφέας –μεταξὺ ἄλλων– ἐπισημαίνει ὅτι ὁ π. Γεώργιος «ὡς θεολόγος καὶ ἱστορικός, ἔδωσε ιδιαίτερη ἔμφαση στὴ μελέτη τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἀναζήτησε τοὺς παράγοντες ποῦ βοήθησαν τὸ Γένος νὰ ἐπιβιώσει».

Ὁ τόμος ὀλοκληρώνεται μὲ Παράρτημα, ποῦ ἐκτείνεται σὲ 58 σελίδες καὶ δίνει στὸν μακαριστὸ π. Γεώργιο τὴ δυνατότητα νὰ μᾶς «μιλήσει» καὶ νὰ μᾶς «ἀναδεχθεῖ» μέσα ἀπὸ ἀνέκδοτα κείμενά του, ποῦ γιὰ διαφόρους λόγους δὲν εἶχαν προλάβει νὰ δοῦν ὑπὸ τὴν παρούσα μορφή τους τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας. Πρόκειται γιὰ τὰ: «Θεολογικὴ ἀναφορὰ στὸν Εὐγένιο Βούλγαρι (Ὁ ἀντιρρητικὸς Βούλγαρις)» καὶ «Ἴονιος Ἀκαδημία» (σ. 233-242 καὶ 243-251 ἀντίστοιχα), ὅπως καὶ γιὰ τὸ κείμενο μιᾶς συνέντευξης τοῦ π. Γεωργίου μὲ τίτλο: «Ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες» [σσ. 252-257], καθὼς καὶ γιὰ δύο παραλλαγές πάνω σὲ ἓνα θέμα κεφαλληνιακοῦ ἐνδιαφέροντος, ποῦ ἀφορᾶ τὸ προσφιλὲς σὲ ὅλους τοὺς

Κεφαλλήνες πρόσωπο τοῦ Ἁγίου Γερασίμου: α) «Ὁ Ἅγιος Γεράσιμος στὰ Ἐπτάνησα» καὶ β) «Ὁ Ἅγιος Γεράσιμος στὴν Κεφαλληνία» [σσ. 258-263 καὶ 264-270 ἀντίστοιχα]. Τὸ Παράρτημα κατακλείεται μὲ φωτογραφικὸ ὕλικὸ ἀπὸ διάφορες περιόδους τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ μακαριστοῦ π. Γεωργίου, ποὺ συνελέγη ἀπὸ τὸν ἐπιμελητὴ χάρις στὴ συνδρομὴ τῆς οἰκογενείας Μεταλληνοῦ καὶ ἄλλα διαθέσιμα ἀρχεῖα [σσ. 271-287].

Ὁ τόμος συνιστᾶ μία ἄριστη συμβολὴ στὴν ἑλληνικὴ βιβλιογραφία, ἀλλὰ καὶ ἓνα ὑποδειγματικὸ μνημόσυνο στὸν π. Γεώργιο. Ἄνθρωπος δημιουργικὸς, δάσκαλος ἐμπνευσμένος, ἐπιστήμονας εὐρηματικὸς, μὲ εὐρύτατο νοητικὸ καὶ πνευματικὸ ὄριζοντα, ὁ π. Γεώργιος διακόνησε μὲ ἀκάματο ζῆλο, δικαιοσύνη καὶ ὑπευθυνότητα τὴν Ἐκκλησία, τὴ Θεολογία καὶ τὸ δημόσιο Πανεπιστήμιο. Ἡ μαρτυρία τῆς προσφορᾶς του συνιστᾶ χρέος καὶ συνάμα προτροπὴ γιὰ ὅλους, ἀπλοῦς πιστοὺς καὶ ἐπιστήμονες, θεολόγους καὶ μὴ, νὰ διατηρήσουν καὶ νὰ μεταδώσουν μὲ τὴν ἀρμόζουσα τιμὴ τὴν παρακαταθήκη ἐνὸς πολὺ σπουδαίου καὶ σεμνοῦ συνάμα ἀκαδημαϊκοῦ κι ἐκκλησιαστικοῦ διδασκάλου στὶς νεώτερες γενεές.

Ἀθηνᾶ Κονταλῆ
Δρ. Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.

*Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνας
Μελίτωνος Χατζῆ (†), Ἀνέσπερον Φῶς
ἐκ Φαναρίου, ἐπιμέλεια Μητροπολίτου
Φιλαδελφείας Μελίτωνος, ἐκδ.*

*Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας
Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 2022, σσ. 615*

Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ, μετὰ ἀπὸ ἐπι-
κοινωνία μας μὲ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη

Φιλαδελφείας Μελίτωνα, ἐκκλησια-
στήκαμε στὸν Ἱ. Ναὸ τῆς Παναγίας
Δεξιᾶς τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου ὁ Σεβ.
τέλεσε Θεία Λειτουργία (23 Ὀκτωβρίου
2022), στὸ τέλος τῆς ὁποίας μᾶς δόθηκε
ἢ εὐκαιρία νὰ συναντηθοῦμε καὶ νὰ
συνομιλήσουμε μαζί του. Στὴ συνάντηση
αὐτὴ μᾶς ἔδωσε τὰ τελευταῖα βιβλία του
ποὺ ἐξέδωσε ὑπὸ τοὺς τίτλους: Ὁ καλὸς
Ποιμὴν τῆς Ἰμβροῦ (Θεσσαλονίκη 2021),
Ὁ Σταυρουπόλεως Μάξιμος (1955-
1991), Ἐνα βιωματικὸ ἀνθίβολο (Ἀθῆναι
2022) καὶ τὸν ὑπὸ παρουσίαση τόμο.

Μὲ τὸν Σεβασμιώτατο σχετιζόμεστε
παιδιόθεν, ὅταν ἦταν Διάκονος Κωδικο-
γράφος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, περί-
που 27 ἐτῶν, ποὺ διακονοῦσε τὸν τότε
Μητροπολίτη Δέρκων Κωνσταντῖνο
(1977-2011), μετέπειτα Μητροπολίτη Νι-
καίας (2011-2021). Ἐκεῖνα τὰ χρόνια
στὸ Πατριαρχεῖο ὑπῆρχε μεγάλη ἔλ-
λειψη κληρικῶν καὶ οἱ διάκονοι τῆς
Πατριαρχικῆς Αὐλῆς διακονοῦσαν τοὺς
μητροπολίτες καὶ ἐπισκόπους, οἱ ὅποιοι
λειτουροῦσαν στοὺς ἱεροὺς ναοὺς
τῆς Πόλεως. Ἡ Μητρόπολη Δέρκων,
ἐπὶ Δέρκων Ἰακώβου (1950-1977), μὲ
τελευταῖο Ἀρχιδιάκονο τὸν Γερμανὸ
Ἀθανασιάδη, τὸν μετέπειτα Μητροπολίτη
Θεοδώρουπόλεως, ποὺ προήχθη στὶς 11
Ἰουνίου τοῦ 1966 σὲ πρεσβύτερο, ἔμεινε
χωρὶς διάκονο καὶ ἀπέκτησε τὸ 1995, ἐπὶ
Δέρκων Κωνσταντίνου.

Ὁ ἀξιόλογος καὶ καλαίσθητος ὀγκῶδης
τόμος, ποὺ ἐπιμελήθηκε μὲ πολὺ κόπο
καὶ μόχθο ὁ Ἰμβριος Ἱεράρχης, ἐκδόθηκε
ἀπὸ τὶς Ἐκδόσεις τῆς Ἀποστολικῆς Δια-
κονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ
χωρίζεται σὲ ἑννέα ἐνότητες.

Τὸ ἐξώφυλλο τοῦ τόμου κοσμεῖται
μὲ προσωπογραφία τοῦ Μητροπολίτου
Γέροντος Χαλκηδόνας Μελίτωνος, ἔργο

τῶν μοναζουσῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ καὶ Σταυροπηγιακοῦ Ἱεροῦ Μετοχίου Εὐ-αγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ὁρμύλιας Χαλκιδικῆς.

Μετὰ ἀπὸ τὰ περιεχόμενα [σσ. 9-15] καὶ τῆ σ. 17 ὅπου ὑπάρχει ἡ φωτογραφία τοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Μελίτωνος μὲ ἀφιέρωση στὸν ἐπιμελητὴ τοῦ τόμου Διάκονο Μελίτωνα, μὲ χρονολογία Χριστούγεννα 1974, ἀκολου-θοῦν τὸ μήνυμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου [σσ. 19-21], ὁ πρόλογος τοῦ Μητροπολίτου Φα-ναρίου Ἀγαθαγγέλου μὲ τίτλο «Φα-ναρίου Σέμνωμα» [σσ. 23-26] καὶ ἡ ἐκτενὴς εἰσαγωγή τοῦ Μητροπολίτου Φιλαδελφείας Μελίτωνος [σσ. 27-118].

Ἡ πρώτη ἐνότητα μὲ τίτλο: «Κυριακοὶ Λόγοι» [σσ. 119-268] περιλαμβάνει τρι-άντα ὀκτῶ ὁμιλίες ἀναφερόμενες σὲ Δεσποτικὲς ἑορτὲς, σὲ Κυριακὲς καὶ στὴ Μεγάλῃ Ἑβδομάδᾳ, ὅπως στὴν Κυριακὴ Β΄ Λουκᾶ μὲ τίτλο: «Εὐκόλῃ καὶ δύσκολῃ ἀγάπῃ», στὴν Κυριακὴ Ε΄ Λουκᾶ («Ἀλη-θινὸς καὶ κίβδηλος πλοῦτος»), στὴν Κυριακὴ ΙΕ΄ Λουκᾶ («Ἡ δύναμις τῆς μετανόιας»), στὴν Κυριακὴ Τελώνου καὶ Φαρισαίου («Δοῦλοι καὶ ἀδούλωτοι τοῦ “ἐγώ”»), στὴν Κυριακὴ Β΄ Νηστειῶν («Οἱ ἀνώνυμοι διάκονοι τῆς ἀγάπης»), στὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων («Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος»), στὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ («Ἡ Σταυρικὴ θυσία τῆς ἀγάπης»), στὴν Κυ-ριακὴ τῶν Μυροφόρων («Ἀγάπῃ καὶ πιστότητι») κ.ἄ.

Ἡ δευτέρη ἐνότητα [σσ. 269-312] τιτλοφορεῖται: «Θεομητορικοὶ Λόγοι» καὶ περιλαμβάνει δώδεκα ὁμιλίες ἀφ-ιερωμένες στὴ Θεοτόκῳ μὲ τίτλους: «Εὐαγγελισμὸς καὶ Ὁρθοδοξία», «Τὸ θυμίαμα τῆς λατρείας μας», «Παναγία ἢ Μπαλωμένη», «Καταφυγὴ καὶ παρη-γορία» κ.ἄ.

Ἡ τρίτη ἐνότητα [σσ. 313-360] μὲ τίτλο: «Ἀγιολογικοὶ Λόγοι» περιέχει ἔνδεκα λόγους, ποὺ ἀναφέρονται σὲ Δεσποτικὲς ἑορτὲς καὶ σὲ μνήμες ἀγίων, ὅπως στὸν Ἅγιο Χαράλαμπο, τὸν Ἅγιο Γεώργιο, τοὺς Ἁγίους Κωνσταντῖνο καὶ Ἑλένη, τὸν Ἅγιο Νικόλαο κ.ἄ.

Ἡ τέταρτη ἐνότητα [σσ. 361-398] φέρει τὸν τίτλο: «Λόγοι εἰς Χειροτονίας» καὶ περιλαμβάνει δέκα λόγους μὲ τί-τλους: «Πρὸς Διακονίαν Ἰμβρου καὶ Τενέδου», «Ὁδὸς ἀγῶνος, μαρτυρίας καὶ μαρτυρίας», «Θεοῦ συνεργός» κ.ἄ.

Ἡ πέμπτη ἐνότητα [σσ. 399-471] ἔχει ὡς τίτλο: «Προσφωνήσεις – Ἀντι-φωνήσεις». Περιέχει εἴκοσι ὁμιλίες, οἱ ὁποῖες ἀναφέρονται σὲ χαιρετισμούς, ἀποχαιρετισμούς καὶ σὲ ἐπικηδεῖους, ὅπως προσφωνήσεις πρὸς τὴν Ἱερὰ Σύνο-δο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, κατὰ τὴ Θρονικὴ Ἑορτὴ τοῦ Ἀποστόλου Ἄνδρέα, σὲ ἀντιφώνηση τοῦ Χαλκηδόνος Μελίτωνος στὸν Πατριαρχικὸ Καθεδρικὸ Ναὸ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νέβσκυ κ.ἄ.

Ἡ ἕκτη ἐνότητα [σσ. 473-533] συμ-περιλαμβάνει δέκα συνεντεύξεις ἀνα-φερόμενες στὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Χαλκηδόνος Μελίτωνος στὴν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας κατὰ τὸ ἔτος 1966, ποὺ ἐκπροσώπησε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, στὴ Θρονικὴ ἑορτὴ στὸ Βατικανὸ στὴ Ρώμη, στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸν σύγχρονο κόσμον κ.ἄ.

Ἡ ἕβδομη ἐνότητα [σσ. 535-588] μὲ τίτλο: «Φωτεινὰ Πρωτόλεια» περιέχει ἔνδεκα κείμενα τῆς νεανικῆς ἡλικίας τοῦ Μελίτωνος, ὅπως τιτλοφοροῦνται: «Τὸ ψυχροράγημα τοῦ Θέρους», «Περὶ ὀκνηρίας», «Θρησκεία καὶ Πατρίς» κ.ἄ.

Ἡ ὄγδοη ἐνότητα [σσ. 589-606] περιλαμβάνει τὴν αὐτοβιογραφία τοῦ Χαλκηδόνος Μελίτωνος, τὴν ὁποία συν-έγραψε τὸ 1930, καθὼς καὶ ὁμιλία τοῦ ἐπιμελητῆ τοῦ τόμου, κατὰ τὴν ἐξόδιον

ἀκολουθία τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος Χαλκηδόνος, πού ἐξεφώνησε στὸν Ἱ. Ναὸ τῆς Ἁγίας Τριάδος Χαλκηδόνος, στὶς 20 Δεκεμβρίου τοῦ 1989.

Ὁ τόμος κλείνει μὲ τὴν ἔνατη ἐνότητα [σσ. 607-615], πού περιέχει φωτογραφίες σχετικὲς μὲ τὸν Χαλκηδόνος Μελίτωνα.

Ὁ λόγιος Ἱεράρχης συγκέντρωσε πολὺ ἐνδιαφέρουσες ἀνέκδοτες ὁμιλίες καὶ κείμενα τοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Μελίτωνος ἀπὸ τὰ φοιτητικὰ του χρόνια στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης μέχρι καὶ τὸ ἔτος 1984, οἱ ὁποῖες προέρχονται ἀπὸ διάφορες πηγές (βιβλιοθήκες, ἀρχεῖα, κώδικες τοῦ Ἀρχιεπιφυλακείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου) καὶ τὶς παρουσίασε ταξινομημένες καὶ ἄριστα ἐπιμελημένες. Οἱ ὁμιλίες αὐτὲς εἶναι πολὺτιμες καὶ χρήσιμες, διότι μπορεῖ κανεὶς νὰ μάθει καὶ νὰ διδαχθεῖ πολλὰ. Ἀκόμη, μέσα ἀπὸ αὐτὲς ἀναδεικνύεται ἡ ἐμβληματικὴ μορφή τοῦ Γέροντος, ὁ χαρακτήρας, ἡ μόρφωση καὶ οἱ χαρισματικὲς ἰκανότητές του.

Ἄξιοσημείωτη εἶναι ἡ ἐκτεταμένη εἰσαγωγή, πού εἶναι καλογραμμμένη μὲ ἀπλὴ καὶ εὐχάριστη φαναριώτικη γλῶσσα καὶ μὲ πλούσιες πληροφορίες, στὴν ὁποία ὁ λόγιος Ἱεράρχης γράφει βιωματικὰ γιὰ ὅσα ἔζησε ἀπὸ κοντά, καθὼς διακόνησε καὶ συνεργάσθηκε στενὰ μὲ τὸν Μητροπολίτη Χαλκηδόνος Μελίτωνα. Ἐπίσης φέρνει στὸ φῶς τῆς δημοσιότητας

ἄγνωστες πτυχὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράση τοῦ Χαλκηδόνος Μελίτωνος καὶ δίνει τὴν εὐκαιρία στοὺς θεολόγους καὶ τοὺς ἱστορικοὺς νὰ ἀντλήσουν στοιχεῖα, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπωφεληθοῦν ὅσοι ἀσχολοῦνται καὶ γράφουν κηρύγματα.

Ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ τόμου δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού παρουσιάζει ἕνα ἀξιόλογο ἔργο· ἔχει γράψει στὸ παρελθὸν σημαντικὰ συγγράμματα καὶ ἄρθρα, μετὰ τὸν τῶν ὁποίων τὰ: *Ἡ Νῆσος Ἰμβρος. Συμβολὴ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς* (Θεσσαλονίκη 1987), *Ἡ ἱερὰ πορεία ἀγάπης, εἰρήνης καὶ ἐνότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου*, τόμ. 1-3 (Θεσσαλονίκη 2012) κ.ἄ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Μελίτων εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πολὺ καλά καταρτισμένους καὶ μορφωμένους Φαναριώτες Ἀρχιερεῖς, πού ἀφιέρωσε τὴ ζωὴ του στὴν Ἐκκλησία. Ἐργάσθηκε πολὺ σκληρὰ σὲ δύσκολες ἐποχὲς στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Συνέχισε δὲ νὰ ἐργάζεται στὴν ἴδια θέση, ἀκόμη καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκλογή του σὲ Μητροπολίτη, γιὰ δεκαπέντε χρόνια. Ἀναμένουμε νὰ μᾶς δώσει καὶ ἄλλες, ὅπως πάντοτε, ἐνδιαφέρουσες καὶ πολὺτιμες μελέτες.

Πασχάλης Βαλσαμίδης
Ἀναπλ. Καθηγητὴς Δ.Π.Θ.